



**Läroplanskoppling**  
finns på sista sidan

# Lärarhandledning

Gustav Vasa



**Längd:** 18 min

**Ålder:** Från 11 år

**Ämne:** Historia

**Språk:** Svenska med valbar  
svensk text

**Produktionsland:**  
Sverige, 2019

**Svensk distribution:**  
Cinebox, 2019

**Ansvarig utgivare:**  
Anne Nordström

**Filmnr:** EDU0178



## Nyckelord

Kalmarunionen

Gustav Vasa • Kristian II

Stockholms blodbad

arvrike • reformationen

Dackefejden

Margareta Eriksdotter

*Vem var Gustav Vasa? Hur var den tid han levde och verkade i? Var han frihetshjälte, landsfader och riksbyggare? Eller bara en maktlysten egoist? Kanske både och? Men han var inte ensam. Det kungliga arvrike vi idag kallar Sverige kanske inte ens existerat utan Gustav Vasas tre drottningar. För de som styrde 1500-talets Sverige gjorde det som ett familjeföretag. Det här är berättelsen om Gustav Vasas tid, hans väg till makten, propagandan, skrönorna och det mest betydelsefulla som ägde rum och finns kvar av Gustav Vasas tid som kung av Sverige.*

*Referat för filmen finns på nästa sida.*



# Referat

## Gustav Vasa

Vid början av 1500-talet var Sverige en del av Kalmarunionen som styrdes av den danske kungen Kristian II. Men i Sverige var det många som ville att Sverige skulle gå ur unionen och bli självständigt. Däribland fanns den unga adelsmannen Gustav Eriksson från släkten Vasa. Den danske kungen beslutar sig för att belägra Stockholm och utropa sig till kung över Sverige. I samband med det bjuder han sina fiender på fest men avrättar dem istället i det som blivit kallat Stockholms blodbad. Gustav Eriksson litade inte på Kristian och kom inte till festen, men hans far dödades och flera familjemedlemmar fängslades. Nu flydde Gustav till Dalarna. Efter att först ha tvekat och inte trott på honom gav sedan dalfolket sitt stöd till ett uppror mot den danske kungen. Tack vare Gustavs kontakter med rika handelsmän från Lubeck lyckades de samla en tillräckligt stark armé för att besegra Kristian och bryta sig ur unionen. Den 6 juni 1523 kröns Gustav till Sveriges kung.

När Gustav blivit kung var han tvungen att ta itu med ett antal problem. Det första var att betala tillbaka pengar till tyskarna som hjälpt honom att komma till makten. I reformationens tecken tar Gustav kontrollen över kyrkan och därmed även allt silver som tillhörde kyrkan. Befolkningen i landet var dock inte nöjda, många saknade den katolska kyrkans prakt och med höjda skatter växte missnöjet. Det ledde till det största

bondeupproret i Sveriges historia, Dackefejden. Nils Dacke ledde framgångsrikt upproret i flera år men blev till slut besegrad och avrättad. För att förhindra nya uppror gav Gustav Vasa bönderna större inflytande i riksdagen. Det blev också lag på att vara protestant, bibeln översattes till svenska och svenskarna gjordes läskunniga. Berättelserna om Gustavs hjältedåd kunde därför bevaras och har blivit en del av vår historia.

Gustav Vasa gjorde också Sverige till ett arvrike för att kunna behålla kungatiteln inom släkten, men för att bli fullt respekterad behövde han få in kungligt blod i familjen. Det löste han genom att gifta sig med Katarina från det tyska furstehuset Sachsen-Lauenburg. Tillsammans fick de sonen Erik men redan vid 22 års ålder dog Katarina. Gustav vände sig då till den svenska högadeln och gifte sig med Margareta Eriksdotter. Med henne lever han längre och de får tillsammans tio barn. Margareta var mycket kompetent och kom att spela en viktig roll i politiken. Hon hade många viktiga kontakter utomlands och var den man skulle ta kontakt med för att få träffa kungen. Tillsammans styrde de landet som ett familjeföretag. Margareta dog 1551 och det sägs att Gustav aldrig riktigt återhämtade sig efter det, trots ett nytt giftermål med den då blott 16-åriga Katarina Stenbock. Slutet av livet blir plågsamt med sjukdom och tandvärk och vid 64 års ålder dör Gustav Vasa.

# Arbeta med filmen

## Gustav Vasa

### Före filmvisning

Vad vet eleverna om Gustav Vasa? Vilken uppfattning har de om honom just nu innan de sett filmen? Be eleverna beskriva honom med ett ord, en mening, eller ett kort stycke.

Förklara reformationen, legosoldater, Hansan, Kalmarunionen samt hur landgränserna såg ut i Norden i början av 1500-talet. Om möjligt kan det vara bra att repetera hur samhället i Sverige såg ut mot slutet av medeltiden, i städerna och på landsbygden.

### Frågor efter filmvisning

1. Vad menas med Kalmarunionen?
2. Hur styrdes Sverige i början av 1500-talet?
3. Vad hände vid Stockholms blodbad?
4. Hur kunde Gustav Vasa skapa en så stor armé att han kunde besegra Kristian II?
5. Vad var Dackefejden?
6. Vilka förändringar genomförde Gustav Vasa när han blivit kung?
7. Vad tycker du om de beslut som Gustav Vasa fattade som kung över Sverige?
8. På vilket sätt hade drottningarna stor betydelse under tiden då Gustav var kung?
9. Varför tror du att det berättats så lite om de svenska drottningarna i historieböckerna genom åren? Varför är det främst män som det berättas om när vi läser historia?

### Arbete efter filmen

#### Förslag 1

Diskutera begreppen orsak och konsekvens och diskutera de förändringar som Gustav Vasa genomförde som kung över Sverige. På vilket sätt påverkades landet Sverige och olika grupper i samhället av de olika besluten?

Beslut av Gustav Vasa	Positiva effekter	Negativa effekter

#### Förslag 2

1. Diskutera vem det är som skriver historia, varför den skrivs och vad som menas med källkritik. Utgå gärna ifrån följande frågeställningar:
2. Var kommer berättelserna om Gustav Vasa ursprungligen ifrån?
3. Kan det finnas anledning att utelämna vissa saker och kanske förstärka annat?
4. Dela in klassen i grupper om fyra. Låt dem tillsammans inom gruppen skriva fyra olika korta texter om Gustav Vasa där de låtsas att de är olika personer som skrivit texten någon gång under sin levnadstid. Man kan exempelvis tänka sig att detta är brev som hittats efteråt. Skriv gärna datum högst upp. Förslag till skribenter: Gustav Vasa, Drottning Margareta, Nils Dacke, Kristian II, en präst.

# Sök vidare

Gustav Vasa

## Länktips

---

### SO-rummet

[Vasatidens Sverige 1521-1611](#)

### Historiesajten

[Gustav Vasa](#)

### Populär Historia

[Gustav Vasa – revoltören som byggde en nation](#)

### Tacitu

[Gustav Vasa](#)

### Svenska dagbladet

[Dick Harrison:](#)

[Gustav Vasa – paranoid och tyrannisk realpolitiker](#)

## Filmtips

---

### *Hermans historia*

Finns på [svtplay.se](#).



filmochskola.se

Se filmer och handledningar



Facebook

Följ för inspiration och tips



Nyhetsbrev

Prenumenera för information

filuo

Varumärke

under Film och Skola



Varumärke

under Film och Skola

# Läroplanskoppling

## Gustav Vasa

Filmen *Gustav Vasa* passar bra för undervisning i ämnet historia i grundskolan. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr11, se [www.skolverket.se](http://www.skolverket.se).

### Historia åk 4-6

*Norden och Östersjöområdet Sverige, cirka 1500–1700*

- Nordens och Östersjöområdets deltagande i ett globalt utbyte, till exempel av handelsvaror, språk och kultur.
- Den svenska statens framväxt och organisation.
- Reformationen och dess konsekvenser för Sverige och övriga Europa.
- Vad historiska källor, till exempel brev och andra dokument, kan berätta om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män jämfört med i dag.
- *eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.*

*Hur historia används och historiska begrepp*

- Hur historiska personer och händelser, till exempel drottning Kristina, Karl XII och häxprocesserna, har framställts på olika sätt genom olika tolkningar och under skilda tider.
- Vad begreppen förändring, likheter och skillnader, kronologi, orsak och konsekvens, källor och tolkning betyder och hur de används i historiska sammanhang.
- Exempel på hur forntiden, medeltiden, 1500-talet, 1600-talet och 1700-talet kan avläsas i våra dagar genom traditioner, namn, språkliga uttryck, byggnader, städer och gränser.